

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ VE GÜNÜMÜZDE ESTETİK ÇEVRE ALGISI

Abdullah AYAYDIN*

Öz: Günümüzün önemli sorunlarından biri görsel çevre kirliliğidir. Çevre kirliliği aynı zamanda onun zıttı olan estetik çevre algısını gündeme getirmektedir. Birçok alanda estetik çevre farklı tasavvur edilebilmektedir. Estetik çevreyi etkileyen birçok kavram vardır. Bazı kavramlar birincil derecede etkili olmakla birlikte başka sayısız nedenden bahsedilebilir. Herkes için gerekli olan çevre estetiği sanatçılar için yeterli olmayabilir. Sanatçılar ya da sanata daha duyarlı insanlar çevrede daha fazla sanat görmek ister. Estetik çevre bilincinin gelişmesi için en etkili yollardan biri görsel sanatlar eğitimidir. Bu çalışmanın amacı aşağıdaki sorulara cevap aramak, sonuçları tartışmak ve öneriler sunmaktır. Günümüzde estetik çevreden ne kastedilmektedir? Estetik çevrenin oluşumunda teknolojinin etkisi nedir? Çevre sanatı estetik çevreye nasıl dikkat çekebilir? Estetik çevre bilincinin kazandırılmasında eğitim ve sanat eğitimi nasıl etkili olabilir?

Anahtar Kelimeler: Sanat, Çevre, Sanatçı, Sanat Eğitimi

* Doç. Dr.; Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü.

TRAINING OF VISUAL ARTS AND TODAY'S SENSE OF ENVIRONMENT

Abdullah AYAYDIN*

Abstract

One of the important issues of our time is environment pollution. This also brings up the sense of esthetic environment which is the opposite of pollution. In many fields, esthetic environment can be imagined differently. There are many terms that affect the esthetic environment. Some terms can be primarily effective but many other reasons can be mentioned. The esthetics of environment, which is necessary for everyone, cannot be sufficient for artists. Artists or people who are more sensitive to art want to see more art around. One of the most effective ways to develop esthetic environment consciousness is visual arts training. The aim of this study is to look for answers to the following questions, to argue the results and to present suggestions. What does the esthetic environment mean? What is the effect of technology in the formation of esthetic environment? How can environment art attract the attention to esthetic environment? How can education and art training be effective in bringing in the consciousness of esthetic environment?

Keywords: Art, Environment, Artist, Art Education.

Giriş

İnsanoğlu için güzeli görmek bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyaç bazen insanın iç dünyasında bazen de dış dünyasında ortaya çıkabilir. İç dünyada oluşan estetik anlayış duygu ve düşüncelerde belirir. Dış dünyadaki estetik anlayış ise iç dünyanın dışa yansımaları ile başlar. İç dünyasında güzellik arayışında olan insan dış dünyasında da güzellikler görmek ister. Dış dünyada güzellik görme ihtiyacı ise estetik çevre kavramını ortaya çıkarır.

Estetik çevre kavramının içeriği zamana ve kişiye bağlı olarak değişik dönemlerde değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlar aynı zamanda farklı kapsamlara da sahip olmuştur. Örneğin 19.yüzyıldaki estetik çevre ile günümüzde anlaşılan estetik çevre kavramı aynı içeriği kapsamamıştır. Günümüzde estetik çevreden ne kastedilmektedir? Estetik çevrenin oluşumunda teknolojinin etkisi nedir? Çevre sanatı estetik

* Assoc. Prof.; Karadeniz Technical University, Fatih Educational Faculty, Department of Fine Arts Education.

◆ Abdullah Ayaydın

çevreye nasıl dikkat çekebilir? Estetik çevre bilincinin kazandırılmasında eğitim ve sanat eğitimi nasıl etkili olabilir? Bu çalışmanın amacı bu sorulara cevap aramak, sonuçları tartışmak ve öneriler sunmaktır.

Günümüzün en önemli sorunlarından biri çevre kirliliğidir. Sürekli betonlaşan alanlar, çarpık sokaklar, tasarımı rastlantısal kentleşme, çöp yığınlarıyla dolu sokaklar zaman geçtikçe daha sık karşılaşılır hale gelmiştir. Söz konusu görsel kirliliğin tüm bireylerin estetik gelişimini olumsuz yönde etkilediği varsayılmaktadır. Böyle bir ortamda verilen sanat eğitimi bireyi istenen görsel duyarlılığa ulaştırmada zorluk çekebilir. Bu çalışma, estetik çevre konusuna dikkat çekmesi açısından önemli ve gerekli görülmektedir.

Estetik Çevre Nedir?

Birçok alanda estetik çevre farklı tasavvur edilebilmektedir. Örneğin mimarların bahsettiği estetik çevre ile peyzaj mimarlarının bahsettiği estetik çevre farklılık gösterebilmektedir. Ya da sanatçıların bahsettiği estetik çevre ile halkın anladığı estetik çevre arasında farklılıklar oluşabilmektedir. Öyleyse “estetik çevre kavramından ne anlaşılmalıdır?” sorusuna açıklık getirmek söz konusudur.

Birleşmiş Milletler tarafından İnsan Çevresi adlı ilk toplantı 1972 yılında Stockholm’de yapılmış ve bu konferansın başlangıç tarihi olan gün (5 Haziran), Dünya Çevre Günü olarak her yıl çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır (Doğan, 1998).

Çevre sorunları her geçen gün artmakta ve dünyamızı olumsuz yönde etkileyen bir durum haline almaktadır. Bazen bölgesel gibi algılanan çevre sorunlarının tüm dünya ülkelerini ilgilendirdiği de göz ardı edilemez bir gerçektir. Etike’ye (1996:24) göre; estetik duyarlılığın gelişmesi için önce yaşadığımız çevreyi; sokakları, parkları bahçeleri, binaları, okulları, giyimi, konuşma biçimini, davranışlarımızı, televizyon programlarını vb. estetik olarak biçimlendirmek zorundayız. Düzgün’e (1996:22) göre; estetik çevreden kastımız tabii ki sadece park, bahçe, sokak değildir. Uzun süre böyle anlaşıldığı için birçok değerler göz ardı edilmiştir. Bireyin kendisi ve çevresiyle toplumun bir bütün olarak kendisi ve diğer toplumlarla “estetik çevre”yi yaratması ve bu konuda çaba göstermesi gerekmektedir. Her eğitim kademesinde birçok derslerin “estetik çevre”yi yakalamada katkısı olduğu gibi, plastik sanatlar ve tasarım dersleriyle beraber, sanat tarihi, sanat eleştirisi, sanat felsefesi, sanat sosyolojisi, sanat psikolojisi, sanat ve çevre gibi derslerin estetik çevreyi verebilmede önemli rolleri vardır.

Kültürel çevre, insanın yaşamı sırasında iletişim içinde olduğu veya birçok defa karşılaşmak zorunda kaldığı bireylerden ve bu bireylerin yaşam tarzı, örf adetleri, gelenekleri, seçimlerinin oluşturduğu çevredir. İsbir’e (1991) göre; kültürel çevre, insan tarafından şekillendirilip, binalar ve yollar gibi önemli kültürel çevre örneklerini kapsamaktadır.

Kültürel çevre aynı zamanda toplumsal çevre olarak da düşünülebilir. Gürsel’e (1992) göre; insan kendi yarattığı kültürün ürünü ve kültürel çevrenin ayrılmaz bir

parçasıdır. Çevre kavramı doğal ve kültürel çevreyi aynı zamanda içeren bir bütündür. İnsan bu iki çevrenin de içindedir. Çevre sorunları, bu bütünlük ve zaman boyutu temel alınmadan doğru bir şekilde değerlendirilemez. İnsanın doğal ve kültürel çevreyle ilişkisinin, doğal ve kültürel çevrenin birbiri ile olan ilişkisinin, uzlaşmaz ve giderek birbirini yok edici bir çelişki içinde olması, kaçınılmaz bir kader gibi görülmektedir.

Fiziksel çevre, insanın yakın çevresinde bulunan ve yaşam tarzına etki eden tüm cansız nesnelere veya ortamlardır. Fiziksel çevrede litolojik, atmosfer, hidrolojik ve biyolojik çevresini içine almaktadır (İsbir, 1991). Fiziksel çevre doğal çevre ve yapay çevrenin iç içe oluşumundan ortaya çıkar. Ayrıca mekânsal çevreden de bahsetmek söz konusudur. Başka bir deyişle fiziksel çevre doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılabilir. Keleş'e (1997) göre; bazı kuruluşlar, çevre kavramının kendi faaliyetleri açısından ne anlama geleceğini açıklamaya çalışmışlardır. Avrupa Toplulukları çevre için, "ilişkilerin karmaşıklığı içinde, insan yaşamının çerçevesini, ortamını ve koşullarını olduğu gibi ya da duyulduğu gibi oluşturan öğelerin tümüdür" der.

Kentsel Çevre ve Kent Estetiği

Fiziksel çevrenin bir parçası da mekânsal çevredir. Mekânsal çevreden zaman zaman yerleşke olarak çevre, boyutsal çevre veya kentsel çevre olarak da bahsedilmektedir. Yürekli'ye (1977) göre; insan-ortam ilişkisinde, insan ile çevre arasında bir iletişim varlığı söz konusudur. İnsan çevreyi duyu organları ve beynin işleme kapasitesi ile kavrar ve tanır. Çevre ise işaretler biçiminde mesajlar taşır ve insan ile çevre arasında bu mesajlar vasıtasıyla sürekli bir iletişim söz konusudur. Bu iletişim karşılıklı etkileşim yoluyla, hem insanda hem de çevrede sürekli bir değişim ve gelişime yol açar.

Estetik çevreden kastedilen çoğunlukla fiziksel çevredir. Ancak kültür ile fiziksel çevre arasında sıkı bir ilişki olduğu herkesçe kabul edilen bir gerçektir. Görünen çevre fiziksel olsa da arka planda kültür vardır.

Fiziksel çevre, insanı da kapsayan doğal, kültürel, tarihi, sosyal ve yapay öğeleri içinde barındıran ve bu olguların birbiri ile sürekli bir etkileşime uğradığı dinamik bir olgudur. Bir diğer ifade ile çevre canlıları etkileyen ve onlardan etkilenen karşılıklı etkileşimin söz konusu olduğu tüm faktörler, olarak da tarif edilebilir. Yani, sürekli değişen dinamik bir olgu olarak çevre, günlük yaşamın gerekleri ile doğal ve yapay öğeler kapsamında biçimlenmektedir. Toprak, su, doğal yapı gibi abiyotik; insan, hayvan, bitki varlığı gibi biyotik faktörlerden oluşan çevre, sahip olduğu kaynaklar ve özellikler doğrultusunda farklı nitelik, tanım ve karakter kazanabilmektedir (Erdoğan, 2006:68). Çevre kavramını oluşturan, kültürel, tarihi ve estetik özellikler bütünü ise çevresel değer ve öğeler olarak görülmektedir.

Belli bir odak gerektiren çevre, o odağa bağlı olarak; ona yönelik ve onunla ilişkili olgularla karşılıklı etkileşim içinde olan değişken, karmaşık ve çok yönlü bir kurgudur. Çevre bu koşullardaki doğal ve yapay fiziksel yapının, iklimsel ve coğrafi değer-

◆ Abdullah Ayaydın

lerin, biyolojik etmenlerin, kültürel, toplumsal, ekonomik, sanatsal oluşumların her birini, bir bölümünü ya da bütününe kapsamına almaktadır (İzgi, 1999). Bu yüzden çevre çok yönlü etkilere maruz kalabilen bir olgudur denebilir. Öyleyse çevre estetiğini de etkileyen birçok unsur da söz konusudur.

Çevre estetiğinin önemli unsurlarından biri, yaşamın her anına, yaşam dinamiğine göre değişkenliğine, varlık alanına çıkmasıdır. Bu anlamda estetik biçimsel bir beğeni olmaktan çok yaşamın devinim ve enerjisini sağlayan algı, tepki, uyarı ve *ben ile bütün* arasındaki iletişim kaynağıdır (Erzen, 2006). Başka bir deyişle çevre istediği yaşam için bir lüks değil bir ihtiyaçtır.

Estetik sadece sanattaki güzeli değil, yani sadece sanat felsefesini değil, doğadaki güzeli de kapsamaktadır. Dolayısı ile hem doğal hem yapay öğelerin değerlendirilmesinde yararlanılan bir algılar öğretisidir (Bozkurt, 2000). Bu öğelerin kullanıldığı önemli bir çevre estetiği formu peyzajdır. Örneğin, arazi formu, bitkisel materyaller, yapılar, döşeme, yapısal öğeler ve su peyzajın temel öğeleridir. Bu kapsamda peyzaj bir kültürel imaj olup belli şeyleri sembolize eden; temsil eden, yapılandıran çevresel elemanlar bütünüdür. Birçok malzeme, yüzey, toprak ve taş gibi doğal kaynaklarla temsil edilmektedirler. Kentlerin peyzajı, kent kimlikleri ile birlikte ülkelerin kültürel imaj ve görüntüleri olup kimlik, karakter ve dönemsel özelliklerini korur (Booth, 1990). Böylece kentler estetik bir kimlik de kazanmış olur.

Kentler, birey için doğada karşılaştığı diğer nesnelere farklı olarak insan ürünü olan; ona hizmet eden veya edilen, bazen doğal şartların elverdiği ölçülerde bazen de geniş ölçekli planlamalarla şekillenen mimarlık ve tasarım ürünü mekânlar olarak tanımlanırlar. Kentler canlı varlıklar gibidirler ve yapılarında toplumsal yaşantılar ile doğal olayların izlerini barındırırlar; savaşlar, doğal afetler, geniş kapsamlı organizasyonlar bunlara örnek olarak verilebilir (Mercin, 2013:3). Kentler estetik tasarım ile bu yönlerini de daha kalıcı olarak geleceğe taşıyabilirler. Bu bağlamda; kentsel tasarım; kentsel planlama sürecinin parçasıdır. Kentsel tasarım; kent olgusunu, teknolojik ve sosyal süreçleri arasında bağlantı kurarak, kültür kavramına gönderme yapan, şehre müdahalenin aracıdır (Günay, 2003:5). Kentsel tasarım kavramı, kent estetiğinin başlangıç noktası kabul edilebilir. Kent estetiği anlayışına kavramak bireyi sanat düşüncesine de yaklaştırmış olur.

İnsan çevresine sanat aracılığıyla baktığında gerçekliğin farkına varacak ve nasıl bir çevrede yaşadığını, yaşamını nelerin çevrelediğini algılayacaktır. Sanatçı, içinde yer alan duyarlılığı sayesinde çevresi ile yaşam arasında bağ kurarak kendisinde var olan estetiği de sanat yoluyla dışa yansıtabilir. Kentler de daimi devingenlikleriyle sanatçıyı kıskırtır ve üretimlerine sonsuz kaynak oluştururlar. Toplumları çağdaş uygarlık düzeyine ulaştıran kültürel gelişmenin kaynağı olan kentler, tarihsel süreçte kendilerine özgü birikimler ortaya çıkarmışlardır. Bu birikimler kentin içinde bulunduğu doğal çevre ile etkileşimi sonucu başlamış, kültürel birikim ile şekillenmiştir.

Buna bağlı olarak, kentlerin de kendine özgü bir kültürü vardır denebilir (Koçak, 2011: 261). Bu açıdan kentler kültürün, sanatın ve yaşamın bir arada tutulduğu karmaşık olgulardır.

Teknoloji ve Çevreye Etkisi

Estetik çevreyi etkileyen birçok kavram vardır. Bazı kavramlar birincil derecede etkili olmakla birlikte sayısız nedenden bahsedilebilir. Çevrede değişiklik yapan en önemli etkenlerden biri teknolojidir. Teknolojideki değişiklikler çevrenin görsel düzeyini hızla değiştirmektedir.

Çağımızın küreselleşen dünyasında insanlığın en önemli sorunlarından birisi de çarpık kentleşme ve bunun sonucunda oluşan görsel kirliliğin insanlar üzerinde oluşturduğu olumsuzluklardır. Burada her türlü tasarımcı sorumlu hale gelmektedir. Tasarımcıların; çevre ile dengeli, nefes alma alanları oluşturma hakkı ve hatta görevi bulunmaktadır (Baş, 2002). Şehir planlamacılarının şehri sadece yaşama şartları açısından değil, estetik açıdan da düzenlemeleri gereklidir. Günümüzde şehir planlamacıları, mimarlar, mühendisler ve müteahhitler çevre tasarımı yaparken “çevredeki alanı nasıl en ekonomik halde kullanabiliriz” gayesi ile hareket eder görülmektedir. Çevreyi nasıl daha estetik olarak düzenleyebiliriz” kaygısı arka planda kalmaktadır.

Teknolojinin hızla değişime uğrattığı çevre ister istemez eğitimi etkilemiştir. Eğitim programlarında çevre eğitimi ile ilgili dersler konmaya başlamıştır. Baez'e (1987) göre; ilk kez 1970 yılında planlanmaya başlanan çevre eğitimi, dünyanın karşı karşıya bulunduğu sorunlardan haberdar olan, bu sorunların nasıl çözümlenebileceğini bilen ve buna gönüllü olan vatandaş yetiştirmeyi amaçlamıştır.

Makine tekniği, insanların çevrelerini sanatsal olarak şekillendirme gereksinimini karşıladığı için, sanatsal yaratım sürecini ve yapısını değiştirmiştir. El imalatı ile üretilen yaratımlar, bir ressamın ya da bir yazarın çalışması gibi, zaman düşünmeden ortaya konan bireysel bir ürün olduğu halde, makine üretimi binlercesi bir örnek ürünler onaya çıkarıp, sanatçının özgür eli yerine makinenin el değmeden matematiksel şaşmazlığının ürünüdür. El işçiliği ile yapılan şeyler, makine işçiliği ile taklit edilerek, yaratıcılığı yok etmiş olup, estetiksel tutarsızlıklar da baş göstermiştir (Ersoy, 2002:128). Makineleşme her ne kadar sanat için olumsuzluk ifade etse de çevre için estetik açıdan olumlu yönde kullanılabilir.

Çevre Sanatı ve Sanatın Çevreye Yansıması

Herkes için gerekli olan çevre estetiği sanatçılar için yeterli olmayabilir. Sanatçılar ya da sanata daha duyarlı insanlar çevrede daha fazla sanat görmek ister. Bu arayışlar çevre sanatı olarak bilinen akımın ortaya çıkmasını da etkilemiştir. Günümüzde de sanatçılar çevre sanatı ile ilgili arayışlarını çeşitlendirerek devam ettirmektedir.

Çevre sanatı genel anlamda doğa içinde; denizde, dağ tepelerinde, çölde çalışan sanatçıların yapıtlarına denmektedir. Doğanın büyük, geniş, açık alanlarına insanın

◆ Abdullah Ayaydın

katkısı, müdahalesi olarak nitelendirilebilir. Çevresel Sanat Euvirionmental Art'ın en geniş çaptaki uygulamalarıdır (Ögel, 1977). Burada sanatçı kendince etkili anlatıma uygun sanatsal projesini doğanın herhangi bir parçasında değerlendirme yapabilir.

Tasarım amacına uygun olarak her alanda yapılmalıdır ve gereklidir. En küçüğünden en büyüğüne kadar her türlü araç-gereç ve ortamlar tasarım ister. Aytaç'a (1981) göre; her türlü sanat tanımında, biçim verme ile hoşla gitme, başkalarına aktarabilme ve etkileme kavramları yer almaktadır. Biçim verme, ifade etme, etkileme ve hoşla gitme sırasında, sanat yapan ile sanatı algılayanların oluşturduğu bir toplum çevresi ve bu çevredeki duyuş, anlayış ve değer yargıları bakımından ortaklıklar oluşturacaktır. Böylece sanat, belli bir çevrenin, belli bir çağın, belli bir topluluğun kendini biçim ile anlatış tarzı da sayılabilmekte ve o topluluğu temsil etme değeri taşımaktadır.

Tasarımın en gerekli ve geniş çaplı olabileceği alanlardan biri çevre olarak düşünülebilir. Bu nedenle çevrenin doğru tasarlanması gerekir. Bu doğru tasarlanma estetik anlamda olmalıdır. Mühendisin doğrusu ile sanatçının doğrusu her zaman birbirine paralel olmayabilir. İşte sanatçılar kendi doğrularına dikkat çekmek için de çevre sanatına başvurabilirler. Magnus'a (1977) göre; çevre düzenlemesinde, yapılan yanlışların düzeltilmesinde sanatçılara da görevler düşmektedir. Önemli olan sanat-çevre ilişkisinde etrafa gelişigüzel heykeller, heykelli havuzlar yerleştirmek değildir. Kamuya açık mekânlarda görülmeye alışılmış sanattan farklı bir anlayışla, kentsel çevre içindeki konumlarına uygun, büyük ölçeklerden ayrıntılarına kadar düşünülmüş, yeşillendirme, kent mobilyası ve halkın katılımı ile geliştirilecek kapsamlı sanatsal kavramlar ve girişimlerdir.

Eğitim Programları ve Estetik Çevre

Estetik çevre bilincinin gelişmesi için en etkili yollardan biri görsel sanatlar eğitimidir. Görsel sanatlar eğitimi her şeyden önce sanat ve sanatçı bilincini çocukların kafasına yerleştirir. Sanata ve sanatçıya duyarlı bir toplum oluşması beraberinde çevreye duyarlı olmayı da getirebilir.

Türk eğitim tarihinin önemli isimlerinden İsmail Hakkı Baltacıoğlu okulun sanat eğitimi ve estetik ile ilgili görevleri olduğunu, öğrencilere verilen sanat eğitiminde çevre ile iç içe olunması gerektiğini belirtmiştir (Özel, 2002). Yani çevreye duyarlılık genel anlamda eğitimle daha özel anlamda ise sanat eğitimi ile verilir.

Sanat eğitiminde zaten bireyin estetik duyarlı hale getirilmesi söz konusu olduğuna çevreye karşı estetik duyarlılık da bunun bir alt başlığıdır denebilir. Kınıklı'ya (1996:35) göre; eğitim ve öğretim sürecinde kişide oluşmasını istediğimiz davranış biçimleri kişinin yaşadığı çevreye duyarlılığı ile olasıdır. Eğitilmişlik davranışlarının yaşama geçirilmesi estetik çevre şuurunun gelişmesinde en önemli faktördür.

Birey yaşadığı toplum içinde sürekli etkilenmekte ve yaratıcılığı ile çevrenin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu nedenle; kültürel, toplumsal ve sanat biçimlerinde-

ki değişimler paralellik göstermektedir. Makineleşmenin getirdiği olumsuzluklardan biri olan bireyin madde ile ilişkisinin kesilmiş olması ve yabancılaşması durumundaki dengesizliği gideren yine sanat eğitimi olmuştur (Bal, 1993). Çevreye duyarlı bireyin yetişmesinde en etkili olacak alanlardan biri de sanat eğitimidir.

Çocukların ve gençlerin örgün eğitim içerisinde, çeşitli yaş gruplarına ait bireylerin yaygın eğitim yoluyla sanat yeteneklerini geliştirmek sanat eğitiminin kapsamı içerisindedir. Özellikle çocukların sanat eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği istenilen davranışları edinebilmesi için zorunludur. Böylelikle toplumda, estetik duyarlılığı olan ve bunu sergileyebilen; nazik, ince ruhlu, zevkli, saygılı, dürüst ve kişiliği oluşmuş bireylerin sayısının artmasında etkili olunacaktır (Özsoy,1998:65). Bu kişiliğe sahip olacak birey zaten çevreye duyarlı olmayı bir kişilik haline getirmiş olacaktır.

Sanat eğitimi çocuğu çocuğun yaratıcılığını geliştirerek çocuğu kuramsal bilgilerini uygulamaya yönlendirir. Böylece birey sanat eğitiminde öğrendiklerini çevresine yansıtacak gücü kendinde bulmuş olur. Deneyimli sanat eğitimcilerinden Gökaydın'a (1998:3) göre; sanat eğitimi temelde, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmaktadır. Çocuk bu sayede soyut ve somut imgeler arasındaki iletişimin nasıl kurulacağını sorgulayarak deneyler, denemeler, araştırmalar yapacak, böylece yaratıcılığını geliştirmiş olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Günümüzde estetik çevreden eskiye göre daha geniş bir anlam kastedilmektedir. Günümüzde estetik çevre artık bir lüks olmaktan çıkmış ihtiyaç haline gelmiştir. Çünkü çeşitli etkilerle çarpık binalaşma veya betonlaşma çok hızlı hale gelmiştir. Estetik kaygısı olmayan binalaşma ise sevimsiz ve rahatsız edici görsel kirlenmeye sebep olduğu gözlemlenebilir. Günümüzde artık estetik çevre; sadece bahçe güzelliği değil, kentin genel görünüşünden binanın girişine kadar bireyin görsel olarak karşılaştığı her şeyi kapsar.

Estetik çevrenin oluşumunda teknolojinin de etkisi vardır. Çevrenin hızla değişiminde önemli etkenlerden biri de teknolojidir. Teknoloji kentlerin görünümünü hızla değiştirebilmektedir. Sürekli yeni renklendirme malzemeleri, yeni dokulu taşlar yeni, aydınlatma araçları gibi teknolojik ürünler ortaya çıkmaktadır. Yeni araçlar veya yeni ürünler inşaat firmaları ve halk tarafından talep görmektedir. Ancak bu teknolojik ürünler doğru kullanılırsa çevreyi istenen düzeyde estetik hale getirebilecekken yanlış kullanım ile birlikte teknoloji destekli görsel kirliliklere dönüşebilmektedir.

Çevre sanatı estetik çevreye dikkat çekebilir. Çevre sanatı estetik çevreye dikkat çeken önemli araçlardan biridir. Çevre sanatı çevrenin de sanatın bir parçası olacak düzeyde sanatla ilgili olabileceğini göstermektedir. Sanatçı görüşüyle çevre ileri düzeyde sanatsal öge olabilecek kadar düzenlenebileceği gibi tüm bireylerin estetik beğenisine kadar hitap edebilecek düzeyde düzenlenebilir. Bundan daha önemlisi doğal çevre ya

◆ Abdullah Ayaydın

da insanın içinde yaşadığı tüm çevre en azından insanın gözünü rahatsız etmeyecek düzeyde düzenlemeye sahip olabilir.

Estetik çevre bilincinin kazandırılmasında eğitim ve sanat eğitimi etkili olabilir. Estetik çevre bilincini kazandıracak en güçlü eğitim alanlarından biri genel anlamda sanat eğitimi daha özel anlamda görsel sanatlar eğitimidir. Çevreye duyarlılık bireye eğitimle kazandırılabilir. Özellikle sanat eğitimi genel amaçları doğrultusunda bireyi çevre estetiğine önem veren görsel kirlilikten kaçınan topluma yararlı bireyler haline getirebilir. Bu amaçla görsel sanatlar dersinde çevre estetiğine daha çok yer ayrılmalı ve kazanımlarda çevre estetiği vurgusu daha çok yer almalıdır. Başka bir deyişle, hem bireyin mutluluğu ve huzuru için hem toplumun refaha ulaşmasında hem de insanlığın yaşanabilir bir dünyada hayat sürmesi için estetik çevre hedefi sanat eğitim programlarında daha çok yer almalıdır.

Kaynakça

- AYTAÇ, Ç. (1981). *Sanat ve Uygarlık*. Ankara: Dizgi Baskı.
- BAEZ, A.V. (1987). *The Environment Andscience and Teknology a Education*. A Wheaton Coi. ltd. Exeter.
- BAL, M. (1993). *Orta Dereceli Okullarda Sanat Eğitimi (1924–1993)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).
- BAŞ, D. (2003). *Varolan ve Yaratılan Çevre Arasındaki Dengenin Kurulmasında Geçmişten Geleceğe Ortak Payda Olarak Mekân*. 7. Ulusal Sanat Sempozyumu “Sanat Ve Çevre”. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları.
- BOOTH, N.K. (1990). *Basic Elements of Landscape Architectural Design*. Waveland Press Inc., USA.
- BOZKURT, N. (2000). *Sanat ve Estetik Kuramları*. Bursa: Asa Kitabevi.
- DOĞAN, M. (1998). *Türkiye’de Çevre Eğitimi*. Çevre ve İnsan Dergisi, (40).
- DÜZ, N. (2010). **Çevrenin Sanatçı Yaratıcılığına Etkileri Ve Sanat Eğitimi, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi, Sayı 19**
- DÜZGÜN, A. (1996). *Plastik sanatlar ve tasarım dersleri uygulamalı olduğu kadar teorik konularıyla da pekiştirilip desteklenmelidir*, Milli Eğitim, Sayı;131.
- ERDOĞAN, E. (2006). *Çevre ve Kent Estetiği*, ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:8 Sayı:9, 68–77
- ERSOY, A. (2002). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- ERZEN, J. (2006). *Çevre Estetiği* Ankara: ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayıncılık ve İletişim A.Ş. Yayınları, (ODTÜ Yayıncılık),

- ETİKE, S. (1996). *Sanat Eğitiminde Çocuğa Ve Gence Sanattan Anlayan Bir Kişilik Kazandırmak Hedeflenir*, Milli Eğitim, Sayı;131.
- GÖKAYDIN, N. (1998). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- GÜNAY, B. (1997). *Kentsel Tasarım Kültürü ve Yaratıcılığın Sınırları*, Planlama Dergisi 97/2, 54-61
- GÜRSEL, Y. (1992). *Mimarlık ve Çevre*, İstanbul: Anahtar Kitaplar Yayınevi.
- İSBİR, E. (1991). *Şehirleşme ve Meseleleri*. Ankara: Gazi Büro Yayınları, İzci El Kitabı.
- İZGİ, U. (1999). *Mimarlıkta Süreç, Kavramlar-İlişkiler, Yapı Endüstri Merkezi Yayınları*, İstanbul: Yem Yayınevi.
- KELEŞ, R. (2002). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- KINIKLI, Ü. (1996). *Atm kolanında bile güzeli arayana selam*, Milli Eğitim, Sayı;131.
- KOÇAK, H. (2011). *Kent-Kültür İlişkisi Bağlamında Türkiye’de Değişen ve Dönüşen Kentler*. Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. Cilt 2.
- MAGNUS, D. (1977). *Öğrencilerin Düşleri ve Ütopyaları*, Sanat ve Çevre, Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basımı
- MERCİN, L. (2013), *Çevre ve Kent Estetiği Açısından Grafik Tasarımın Önemi*, ulakbilge dergisi Cilt 1, Sayı 1
- ÖGEL, S. (1977). *Çevresel Sanat*. İstanbul: İ.T.Ü. Matbaası.
- ÖZEL, A. (2002). *Sanat Eğitiminde Yeni Fırsatlar ve Eski Dirençler*. Sanat Eğitimi Sempozyumu, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- ÖZSOY, V. (1998). *Yetmişbeşinci Yılda Sanat Eğitimi Ve Öğretimi (Resim İş Eğitimi)*. Milli Eğitim. (139), 58-65.
- YÜREKLİ, F. (1977). *Çevre Görsel Değerlendirmesine İlişkin Bir Yöntem Araştırması*, İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Baskı Atölyesi.